

Anmeldelser

Rovfugle i felten

Klaus Malling Olsen & Carl Christian Tofte. 185 sider, mange farvefotos, illustrationer og udbredelseskort. Politikens Forlag 2007. ISBN 978-87-567-7899-2. Pris kr. 199 i Naturbutikken.

Kan man sammenligne en Steppeørn med en hippie "med et bredt, næsten indforstået smil, en dorsk adfærd og en patchworkagtig slidt dragt"? Ja, hvis man dels er feltbisse i verdensklasse, dels ikke så lidt af et blomsterbarn. KMO og Carl Christian Tofte har begået den femte guide om rovfuglene i Europa publiceret inden for de seneste knap 35 år. Det begyndte med klassikeren *Flight identification of European raptors* (R.F. Porter et al. 1974), fulgt af *Rovfuglene i Europa* (B. Génsbøl 1984), *A field guide to the raptors of Europe, the Middle East and North Africa* (W.S. Clark 1999) og *The raptors of Europe and the Middle East* (D. Forsman 1999). Fire af de fem bøger har skandinaver på titelbladet.

Rovfugle i felten behandler 39 arter. Alle er portrætterede med glimrende fotos, men først og fremmest med "Calle" Toftes mesterlige illustrationer, der præcist gengiver dragt og jizz (fuglens helhedsindtryk, bevægelsesmønster og personlighed, ifølge KMO) og er på højde med de bedste (Bjarne Bertels illustrationer til *Rovfuglene i Europa*). Bogens første 32 sider omfatter en velskrevet indledning om kunsten at bestemme rovfugle, et afsnit om dragter, og en oversigt over arterne grupperet som mellemstore henholdsvis lyse og mørke rovfugle, små og/eller trækkende arter, samt kærhøge og ørne. På de følgende 140 sider beskrives så de enkelte arter. Bogen afsluttes med en omtale af otte af Europas bedste træklokaliteter for rovfugle, en litteraturliste og et register.

Lige så lidt som jeg kunne tænke mig at belære Hans Meltofte om vadefugletrækket ved Blåvand, vil jeg gå i rette med KMOs tekst eller kritisere Calles tegninger. Men det generer lidt, at bogen (17,5×25 cm) ikke er i vanligt lommevenligt feltformat, og jeg savner omtale af den adulte Lammegribs hvide underside i områder, hvor jorden er fattig på ferrioxid (fx Korsika). Men ellers virker farvenuancerne i illustrationerne naturlige og formaterne passende, fotografierne er velvalgte, og de supplerer sammen med billedteksterne glimrende det øvrige indhold. De er dog ikke i samme klasse som i Génsbøls bog. Til gengæld viser næsten alle fotos flyvende fugle. Udbredelseskortene tåler derimod ikke sammenligning med dem i Génsbøls og Clarks bøger, dertil er de for komprimerede og unuancerede.

Omtalen af hver art indledes med en appetitvækker på 4-5 linier i KMOs velkendte festlige stil. Herefter følger afsnit om jizz og adfærd, dragter, fældning, forekomst og biologi. Desuden er der et vigtigt afsnit om forvekslingsmuligheder.

Bogen er meget velskrevet. I modsætning til KMOs tre øvrige værker (om hhv. kjoever, terner og måger) er den ikke tung at læse, og det er tydeligt, at han nyder at slå gækken løs. Man fornemmer aftenskolelærerens pædagogiske og underholdende stil. Hvis min lærebog i biofysik havde været på samme niveau, havde det hjulpet på mit eksamensgennemsnit. Ved hjælp af de indledende kapitler, hvor arter der kan ligne hinanden afbildes på samme side, kan man umiddelbar indkredse "problemet". Fordybelse kan så opnås i afsnittene om de enkelte arter, hvor mesterens store erfaring kommer til udfoldelse på et niveau, der nødvendigvis må blive nørdet her og der. Serios feltbestemmelse af rovfugle er ikke for amatører.

For os alle, glade amatører såvel som hærdede "bisser", repræsenterer bogen et stort fremskridt, og den vil utvivlsomt blive revet ned fra hylderne i Danmark, Norge og Sverige. Den bør naturligvis oversættes til engelsk. Aage V. Jensens fonde har støttet bogen økonomisk – måske kan de træde til endnu en gang?

Til lykke til Calle og Klaus med en bog, der bliver svær at gøre bedre.

Hans Harrestrup Andersen

Remarkable Birds

Stephen Moss. 100 of the World's Most Unmissable Birds. 208 sider, 100 farvefotos, indb. Collins i samarbejde med BirdLife International, 2007. ISBN 978 0 00 723025 9. Pris £ 17,99.

Når det gælder beskyttelse af Jordens biologiske mangfoldighed – biodiversiteten – tæller den mindste mikrobe lige så meget som en isbjørn. Men sådan er det jo alligevel ikke i vores opfattelse af naturens rigdomme. Her prioriterer vi selvfølgelig den afrikanske Kampørn højere end en af de mange grøngrå og temmelig ensbulbuler. Håbet er så, at beskyttelse af Kampørnen og dens store skovområder samtidig sikrer hele økosystemet med alle de andre arter.

Nu har forlaget Collins i samarbejde med DOFs globale paraplyorganisation, BirdLife International, udgivet en bog med 100 af de mest attraktive fugle i verden. Det er blevet en overordentlig smuk bog med mange fotos i verdensklasse og en sides tekst om hver art. Udvalget af arter er foregået ved en "høring" blandt alle BirdLifes partnere. Hvert land skulle pege på 10 kandidater blandt verdens 9900 fuglearter og give en kort begrundelse for valget. Blandt de mere end 500 nominerede arter udvalgte bogens forfatter de 100 arter blandt dem, der fik fleste stemmer, men sådan at ingen fuglefamilie blev repræsenteret med mere end to arter. Ellers ville der blive alt for mange traner og store araer!

De valgte arter er en skøn blanding af virkeligt eksotiske fugle, heriblandt Kejserspvingin, Vandrealbatros, Snetpetrel, Træskonæb, Californisk Kondor, Satyrtragopan, Hoatzin, Solrikse, Ibsnæb, Skenæbsryle, Rosenmåge, Hyacintara, Sneugle, Fedtugl, Quetzal, Kæmpetukan og Klippehane. Hertil kommer mere hjemlige arter som Hvid Stork, Pibesvane, Ederfugl, Hedeheg, Vandrefalk, Engsnarre, Vibe, Brushane, Havterne, Lunde, Gøg, Mursejler, Isfugl, Biæder, Hærfugl, Vende-hals, Sanglærke, Landsvale, Silkehale, Gærdesmutte, Nattergal, Rødrygget Tornskade og Gråspur.

Det er altså en blanding af "drømmearter" og de fugle, der glæder og betager os mest i hverdagen. Selv havde jeg Islandsk Ryle på listen, og til min glæde er min begrundelse citeret: "En af verdens mest fascinerende fugle på grund af dens ekstremt lange træk, ofte optrædende i flokke på titusinder eller endda hundredtusinder, og dens utroligt smukke sang på svirrende vinger højt til vejrs over en snedækket højarktisk tundra".

Jeg kunne selvfølgelig heller ikke lade være med at checke hvor mange af de 100 arter, jeg selv har set. Det blev til tre fjerdedele, men flere "drømmearter" venter derude. Denne smukke bog er bestemt med til at stimulere lysten til at kaste sig ud i flere eventyr.

Hans Meltofte

The birds of the Thai-Malay Peninsula

David R. Wells. Passerines. 855 sider, 55 farvetavler og mange udbredelseskort, indb. Christopher Helm, London, 2007. ISBN 978-0-7136-6534-5. Pris kr. 645 i Naturbutikken.

Dette er en længe ventet fortsættelse af en bog med samme titel om alle ikke-spurvefugle, som Academic Press udgav i 1999. David Wells er født i England, men flyttede allerede i 1961 til Malaysia og blev i 1976 medforfatter af det femte bind i serien *The Birds of the Malaya Peninsula*. Siden har han fortsat sine fuglestudier og været en flittig skribent, og må nok siges at være den største nulevende kapacitet på områdets fugle. Bogen dækker Malacca-halvøen med tilgrænsende øer, dvs. det sydlige Thailand og Burma, Vestmalaysia (altså de dele af landet, der ikke ligger på Borneo), samt Singapore.

Hvad taler for, at man skulle anskaffe denne bog, hvis man allerede har Craig Robsons *A Field Guide to the Birds of South-east Asia* fra 2000, som dækker det samme område? Lad os starte med at slå fast, at Wells flere kilogram tunge bog ikke er en field guide. Farvetavlerne er i særklasse og viser i gennemsnit kun en femtedel så mange fugle som en tavle i Robson, selvom jeg må medgå, at mange af de meget små gengivelser hos Robson er gode; men han har brugt 13 forskellige illustratører, og enkelte af tavlerne er mindre heldige. Til Wells' bog har kun fire illustratører bidraget: John Gale, Dana Gardner, Kamol Komolphalin og Brian Small, og kvalitetsforskellen er her mindre.

Går vi til teksten, så siger det sig selv, at her er Wells langt bedre. Tager vi en tilfældig fugl, Mangrove Pitta, så har Robson 7 linjer, hvor Wells har 2½ side. Desuden har Wells meget detaljerede udbredelseskort. I et appendix omtales alle betydende ornitologer fra halvøen, og her ser jeg til min overraskelse, at danskeren Johan Carl Aagaard er med. Selvom størsteparten af hans skindsamling i dag befinder sig på Zoologisk Museum i København, har en ihærdig søgning ikke været i stand til at fremdrage hans data. Men her finder man da nogle: Født 1882, og hydroingeniør i Bangkok, hvor han i 1920'erne og begyndelsen af 1930'erne samlede fugle. Hans vadefugle blev bearbejdet af A. Jørgensen i 1949 (Siams vadefugle, DOFT 43: 60-80, 150-162, 216-237 og 261-279, 1949). Selv kan jeg tilføje, at han blev født i Horsens og i 1930 udgav en bog hos Høst i København, *The Common Birds of Bangkok*.

Et appendix er der 34 sider med rettelser og tilføjelser til bind 1 fra 1999. Dette bind kan i øvrigt endnu købes, og det er endda muligt at købe begge bind for tilsammen £ 99, altså en klækkelig rabat. Jeg kan varmt anbefale dette kildeværk til alle med en dyberegående interesse for området.

Johannes Erritzøe

Handbook of the Birds of the World

Josep del Hoyo, Andrew Elliott & David Christie (red.). Vol. 11, Old World Flycatchers to Old World Warblers. 798 sider, 55 farvetavler, 343 farvefotos og 733 udbredelseskort, indb. Lynx Edicions, Barcelona, 2006. ISBN 978-84-96553-06-4. Pris kr. 1595 i Naturbutikken.

Dette bind indledes med et interessant afsnit om fuglepopulationers økologiske betydning skrevet af Çağan Hakki Şekercioğlu. Af indholdet i øvrigt er afsnittene om fluesnappere, fuglekonger og sangere af særlig interesse for danske læsere. Dette er ikke en bog, man læser fra ende til anden, og i den aktuelle sammenhæng har jeg nøjedes med primært at tage stikprøver i den del af stoffet, som jeg er mindst vidende om, nemlig fuglestemmerne, idet der i indledningen til hver af hovedgrupperne findes et afsnit herom. Her nævnes mange eksempler på variation i sang og kald og ind imellem også noget om stemmernes funktion. Forfatterne har helt klart foretaget en grundig research. Mine stikprøver i artsbeskrivelserne viser desuden, at beskrivelserne af sangen er gjort med stor omhu og præcision, så godt det nu lader sig gøre verbalt. Bogen afsluttes med ca 6000 referencer!

Familie-introduktionerne er de mest læseværdige dele af bogen og har ligesom i de øvrige bind et væld af pragtfulde fotos. Også farvetavlerne er af en høj standard, og jeg kan kun misunde dem, der har råd til at købe dette værk. Det er en lækkerbidsk, som man gerne ville have stående på sin hyld.

Poul Hansen

Også modtaget:**Pilfink**

Göran Bergengren. 140 sider, mange s/h stregtegninger, indb. Carlsson Bokförlag, Stockholm, 2007. ISBN 978 91 7331 069 7. Pris ca kr. 259.

Forfatteren er kulturskribent, æresdoktor og en stor fugleelsker. I et halvt århundrede har han fulgt Skovspurvens liv både i Europa og Asien. Han beretter her om rejser, hjemlængsel, menneskelige dårskeber, og hvordan fuglene og miljøet påvirkes af menneskets aktiviteter. I det hele er Skovspurvens liv og færden midtpunkt, og mange tankevækkende synspunkter ser dagens lys. Gebbe Björkman har beriget bogen med omkring 30 tegninger. En smuk lille sag for dem, der ikke bare hungrer efter tørre videnskabelige fakta.

Dyrespor i farver

Verner Frandsen. 137 sider, mange farvefotos, stift hæftet. Politikens Forlag, København, 2007. ISBN 978-87-567-7898-5. Pris kr. 169 i Naturbutikken.

Forfatteren er biologilærer og har samlet dyrespor i mange år. Bogen omhandler spor fra fugle og pattedyr i hele Norden. Den er opdelt i afsnittene Fodspor fra pattedyr og fugle, ædespor, gylp, ekskrementer, samt markeringer og andre spor, alle rigt illustreret. En god lille indføring i dette emne.

Animalia: Overlevelsens ABC

Jan Gruwier. A to Z of Survival. 83 sider, mange farvefotos og en CD ROM, hft. Naturhistorisk Museum, Århus, 2007. ISBN 978-87-91779-08-4. Pris kr. 125.

Teksten er både på dansk og engelsk, den danske oversættelse er foretaget af Ulrik Nielsen. De første seks sider er helliget evolutionen og kommer med mange tankevækkende synsvinkler. Efterfølgende fortælles en lille historie om et dyr for hvert bogstav i alfabetet – fra axolotl til ål.

Langeland: Udsyn & Indsyn

Danske Kunstnere for Natur & Miljø. 94 sider, mange farve- og s/h-illustrationer samt et stort kort over Langeland, indb. Svendborg Tryk, Svendborg, 2007. Pris kr. 150 i Naturbutikken.

Bogen viser over 100 arbejder af 15 kendte kunstnere fra hele landet, der alle har motiver fra Langeland, mange med fugle.

Livets udvikling

Jørn Madsen. 369 sider, talrige illustrationer i s/h og farve, indb. Gyldendal, København, 2006. ISBN 87-02-03562-6. Pris kr. 299.

På omslaget (men ikke på titelbladet) optræder undertitlen "4 milliarder års evolutionshistorie", men vi

hører nu ikke meget om de første 3,5 milliarder år. I leksikalsk form, med opslag fra A til Å, gives artikler om alt muligt, der hører emnet til, men med hovedvægten på hvirveldyr, især de store og spektakulære. Og ikke mindst vor egen art og de nærmeste slægtninge. Ud over den alfabetiske del findes et forord, et afsnit om dateringer, og et ca 80 siders essay med titlen "Livet formes".

Tænder dyr?

Sussie Pagh. 35 sider, mange farvefotos, hft. Natur og Museum nr 2, 2007. Naturhistorisk Museum, Århus. ISBN 978-87-91779-06-0. Pris kr. 60.

Et spændende emne, som er beskrevet så levende, at man læser hæftet fra første til sidste side uden afbrydelser. Den kendte Gråpapegøje "Alex" med dens fænomenale intelligens bliver omtalt, det samme gør Ravn, honninggøge, Kratskade og mange flere. Der fortælles også om en chimpanse, der lærte at bruge døvesprog, og om bonoboen "Kanzi", som kommunikerer ved hjælp af et keyboard. På hæftets sidste side ses en gorilla læse i en bog med titlen "The Origin of Man" (måske en lapsus, for hvis der er tænkt på Darwins bog, hedder den "The Descent of Man"). Selv om man måske kan tvivle på gorillaens udbytte af "læsningen", vil mange læsere af Sussie Pagh's bog nok blive nødt til at revidere deres hidtidige syn på vore medskabninger.

Træbukke

Philip Francis Thomsen. 35 sider, mange farve-fotos, hft. Natur og Museum nr 3, 2007. Naturhistorisk Museum, Århus. ISSN 0028-0585. Pris kr. 60.

Træbukkene hører blandt de smukkeste biller, og i Danmark har vi 77 arter. De er alle afbildet i så fine gengivelser, at det vil være muligt at artsbestemme dem. Til hver af de otte tavler findes på samme opslag god beskrivelser af de pågældende arter. Hæftet giver også en god indføring i træbukkefamilien.

Fantastiske Fåglar

Brutus Östling & Susanne Åkesson. Ca 60 farvefotos, indb. Brutus Östlings Bokförlag Symposion, Eslöv, 2007. ISBN 978-91-7139-792-8. Pris ca kr. 100.

Brutus Östling er en fuglefotograf i verdensklasse. Her præsenteres over 60 fotos af fugle fra flere verdensdele, dog er de skandinaviske i overtal. Her ses en fiskehejre forfra i en kuldeperiode, hvor fuglen putter sig under sine vinger; i silhuet ligner den et højt vinglas på en meget kort stilk! Hvor dette foto ikke kan siges at være nogen skønhedsåbenbaring, så er de fleste af de andre det derimod, ja, mange er rene kunstværker. Den korte tekst er skrevet af Susanne Åkesson, professor i zoologi ved Lunds Universitet.